

עבודה זרה עא

שווערד

1. ריטב"א על מסכת עבודה זרה דף עא/א

תני' האומנין ישראל ששלח להם כותי חבית של יין נסך בשכרן עד שלא נכנסה ברשותן מותר שיאמרו לו תן לנו את דמיה פרש"י ז"ל דהא לא קנו לה והוא אינו חייב להם אלא מעות ותניא לעיל ישראל שנושה בנכרי מנה מכר עבודה זרה והביא לו יין נסך והביא לו מותר ע"כ. וק"ל דאדרבא כיון שהם אומרים לו תן לנו את דמיה הרי אלו כאילו אומרים לו מכור אותה ותן לנו את דמיה דקתני התם בסיפא שהוא אסור מפני שרוצין בקיומו ואם נפשך לומר דכיון שאין היין אפתיקי להם והוא אינו חייב להם אלא מעות לרישא דמכר והביא לו מדמינן לה הא פרישנא התם דלא שאני לן בין שהיה להם אפתיקי או שאין שם אפתיקי דסוף סוף רוצין הם בקיומו כשמרויחים לו זמן עד שימכרנה ועוד היכי לא פשטינן מהא מתניתא דדמי עבודה זרה ויין נסך ביד נכרי מותרים ולא פרכינן מינה לאכילי ולאותן אמוראי' שהם סבורין בפ"ק דדמי עבודה זרה ביד נכרי אסורים לפי מה שפרש"י ז"ל שם לכך יש לפרש דהכא לא סוף דבר תן לנו את דמיה ממש אמרו לו אלא לומר שיתן להם שוויה לאלתר ואולי לא פסקו עמו שכר ועתה הודיעו לו שהם מתרצין בשווייה ...

2. שו"ע יורה דעה - סימן קלב

(ג) פועלים ישראלים שעשו מלאכה אצל עובד כוכבים ושלח להם חבית של יין בשכרם, אם עד שלא קבלוה בשכרם, מותר, שיאמרו לו: עד שאתה שולח לנו חבית זו, תהא שלך ותתן לנו דמים כנגדה. ואם משקבלוה בשכרם, אסור.

3. שפתי כהן על יורה דעה - סימן קלב

(כז) משקבלוה בשכרם. אבל לא קבלוה בשכרם אע"פ שנכנס לרשותם לא זכו בו שאין חצירו של אדם קונה לו בע"כ ...

4. ריטב"א על מסכת עבודה זרה דף עא/א

אמר אמיר משיכה בכותי קונה פירוש משיכה לבדה בלא מתן מעות והכין נמי הלכתא לא שנא נכרי לישראל ולא שנא נכרי מנכרי או נכרי מישראל...

5. ספר חתם סופר על מסכת עבודה זרה דף עא/א

אמר אמיר משיכה בנכרי קונה. ה"ה כ' בשם רמב"ן דאמיר משיכה דוקא קאמר דקונה ולא כספ' וכ"כ רמב"ן בהלכ' בכורות שלו, אמנם הרשב"א בתה"א מייתי בשם רמב"ן דלאמיר אף משיכה קאמר לא מיבעיא כספ' אלא אפי' משיכה נמי וכן הוא בתשו' המיוחסת לרמב"ן סי' רכ"ה. ויען כי הלכתא גברותא איכא למשמע מיניה והי' בהעלם מעיני גאונים אחרונים בעלי תשובות ונדפס בטעות ג"כ ע"כ אכתוב בביאור ובתוספת נופך את תמצית כוונתם שם:

6. ריטב"א על מסכת עבודה זרה דף עא/א

רב אשי אמר משיכה בכותי אינה קונה פ"א אלא מעות לבדם ויש שפירשו דפלוגתא דאמיר ורב אשי כפלוגתא דריש לקיש ורבי יוחנן שנחלקו בפרק הזהב גבי ישראל לחברו דרבי יוחנן סבר מעות קונות וריש לקיש סבר משיכה מפורשת מן התורה. הילכך לרבי יוחנן דאמר מעות בישראל קונות נכרי קונה במשיכה דדרשינן לעמיתך בכסף הא לנכרי במשיכה ולריש לקיש דאמר ישראל במשיכה נכרי בכסף ואם תאמר אם כן היכי פרכינן לקמן לרב אשי מדרבי יוחנן דהא רב אשי לית ליה דרבי יוחנן וכריש לקיש אמרה למילתיה ויש לומר דקים להו דההיא דרבי יוחנן הלכה היא וכולי עלמא מודו בה ומיהו אין פ"א זה נכון חדא דהא לא אתמר התם והכא דתהוי הא כפלוגתא דהתם ... כללו של דבר כיון דאפשר לדון כן אין לדון ולומר דתהוי האי דהכא כפלוגתא דהתם ממש מדלא פרישנא בגמרא:

7. ריטב"א על מסכת עבודה זרה דף עא/ב

סוף סוף כי מטי ... הא דאמרינן דמכי מטי לאוירא דמנא קנייה והשתא הוא ס"ד דמדין הגבהה דאמרינן וכדמוכח בסמוך דאמרינן ולקניי ליה כליו ק"ל היאך קונה מדין הגבהה כי מטי לאוירא דמנא דהא לא עבד כלום ואין הגבהה קונה בשום מקום בלא שום מעשה או שקורא לה והיא באה שהוא כמשיכה או כההוא דפיל בחבלי זמורות או כההיא דזיל טרוף הקן דלגבהו ואנן אמרינן דאי דנקיש ליה נכרי בידיה הכי נמי ולא משמע דלומר הא בדרך דחיה אדרבא אם איתא הוה ליה למימר ותסברא דהגבהה כזו קונה ויש לומר דכיון דאויר שסופו לנוח כמונח דמי ואילו נח חשיבה הגבהה ומעכשיו הוא מיישר הכלי יפה בענין שיבא היין לאוירא ולא ישפך לחוץ הא חשיב לן מעשה לקנות בו מדין הגבהה כנ"ל ...

8. רש"י עבודה זרה דף עא/ב

בן נח - שגזל את ישראל פחות משהו פרוטה אע"ג דגבי ישראל לאו ממונא הוא דמחלי עליה גבי עובד כוכבים ממונא הוא ...

9. ספר מנחת חינוך - מצוה קל - אות ד

ודוקא משהו פרוטה ומעלה, אבל פחות משהו פרוטה אינו חייב בהשבה, אע"פ שאסור לגזול אפילו כל שהוא, וז"ל הר"מ כאן פ"א ה"ב ואסור לגזול כל שהוא דין תורה, וכן כתב בפ"א מגניבה ה"ב, וכאן בה"ו כתב הגזול פחות משהו פרוטה אע"פ שעבר אינו בתורת השבה, ולא כתב שום טעם לדבר. והרב המגיד בהל' גניבה שם כתב על דברי הר"מ דאסור לגנוב כל שהוא וזה לשונו, ודין

פחות משהו פרוטה בממון כדין חצי שיעור באיסורין. עכ"ל. נראה מדבריו דשוה פרוטה בממון בגניבה וגזילה וכיוצא בזה, הם בכלל שיעורין דהוא הלכה למשה מסיני ובפחות הוי ליה חצי שיעור דאסור מן התורה, וכן משמע בדבריו פ"ט ממלכים הל' ט' - י' שכתב, דכן נח חייב על פחות משהו פרוטה בגזל, וכן באבר מן החי, דשיעורין לישראל נאמרו וכו', עי"ש, נראה מדבריו דבפחות משהו פרוטה אין מצוה עליו כלל להשיב... אבל מהש"ס סנהדרין נ"ז ע"א ונ"ט ע"א מבואר דהטעם דפחות משהו פרוטה אינו בהשבה מחמת מחילה, דהגגזל מוחל על פחות משהו פרוטה, עי"ש. וכן כתב הרב המחבר כאן לפי שידוע בני אברהם יצחק ויעקב נדיבים וכו' מוחל אותו ואין הפצו אחריו כלל, א"כ לפי דבריו בחרש שוטה וקטן דלאו בני מחילה נינהו חייב בהשבה >ולמי ישיב כיון דהם לאו בני דעת נינהו< או בעומד וצוות דאינו מוחל, או בגניבה והנגנב אינו יודע, דלא מחל דהוי יאוש שלא מדעת, א"כ נפקא מינה גדולה היא, וצ"ע על הר"מ דלדבריו אין צריך להשיב בשום פעם, ולפי הנראה מהש"ס פעמים שחייב בהשבה כמו שכתבתי. גם נפקא מינה אם גזל פחות משהו פרוטה ונתייקר ושוה פרוטה, לדעת זו דלאו מטעם מחילה הוא רק דבפחות משהו פרוטה אין מצות עשה עליו... א"כ נפקא מינה הרבה בין טעם הש"ס וכן הביא הרב המחבר, ובין הר"מ שלא כתב הטעם דמחילה, דנראה דסובר דגזירת הכתוב דהוא בכלל השיעורים, ובפחות מזה לאו ממון הוא לענין מצות עשה ולענין מצות לא תעשה כמו כזית ופחות מכזית...

למסקנא: באיזה קנינים קונה העכו"ם

10. ריטב"א על מסכת עבודה זרה דף עא/א

מתני' המוכר יינו לכותי פסק עד שלא מדד דמיו מותרים מדד עד שלא פסק דמיו אסורין ומסקינן בגמרא דנכרי קונה במשיכה או בכליו ולא במעות ולעולם אין משיכה ולא שום קנין קונה אלא לאחר פסיקת דמים (אלא) במידי דקייצי דמיה הילכך כל שמדד לו בלא פסיקת דמים ונעשה יין נסך הרי הוא ברשות ישראל כדמעיקרא ואסור לו ליטול ממנו מעות ואעפ"י שהקדימה לו דהוי ליה כיון נסך דישאל שהם אסורין אבל כשפסק דמים קודם מדידה הא קנייה נכרי במשיכה או בהגבהה ומכי מטי לאוירא דמנא קניה וכי נגע ביה בתר הכין לדידיה נגע וישאל דמי היתרא שקיל כל זמן שלא נגע בו נכרי קודם שהגיע לאויר כליו ואפילו היה זה ברשותו של ישראל דהא קיימא לן דכליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח....

11. רמב"ם יד החזקה - הלכות זכיה ומתנה פרק א

(יד) עכו"ם שמכר מטלטלין לישראל או קנה מטלטלין מישראל קונה במשיכה ומקנה במשיכה או בדמים...

12. שו"ע יורה דעה - סימן קמו

(ג) הלוקח גרוטאות (פי' שברי כלי מתכות) מן העובד כוכבים ומצא בהם עבודת כוכבים, אם נתן מעות ולא משך, יחזירם לעובד כוכבים. וכן אם משך ולא נתן מעות, אף על פי שמשיכה בעובד כוכבים קונה, כמקח טעות הוא. נתן מעות ומשך, יוליכם לים המלח:

13. שו"ע אורח חיים - סימן תמח

(א) חמץ של אינו יהודי שעבר עליו הפסח, מותר אפילו באכילה:
(ג) חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח, אסור בהנאה אפילו הניחו שוגג או אנוס. ואם מכרו או נתנו לאינו יהודי שמחוץ לבית קודם הפסח, אע"פ שהישראל מכרו לאינו יהודי ויודע בו שלא יגע בו כלל אלא ישמרנו לו עד לאחר הפסח ויחזור ויתננו לו, מותר ובלבד שיתננו לו מתנה גמורה בלי שום תנאי, או שימכרנו לו מכירה גמורה בדבר מועט; אבל מתנה על מנת להחזיר לא מהני:

14. משנה ברורה סימן תמח

(יז) או שימכרנו לו - ובאיזה קנינים קונה העכו"ם יש בזה דעות בין הפוסקים יש מי שאומר דקנינו של עכו"ם הוא בכסף דוקא ויש אומרים שאין העכו"ם קונה אלא במשיכה לרשותו או בהגבהה דבר שאפשר להגביה ויש שכתבו עוד דגם שארי קנינים נוהגין בעכו"ם כגון קניית מטלטלין אגב קרקע וקנין חצר וקנין חליפין דהיינו קנין סודר [אלא דצריך לזוהר בזה שיהא הסודר של עכו"ם ולא סגי שעדי הקנין יתנו סודרם כמו בישראל דזה אינו אלא מטעם זכיה שמזכין להמקנה וגבי עכו"ם אין דין זכיה] ויש מפקפקים בקנינים אלו ואומרים דלא מצינו קנינים אלו רק בישראל. ולענין דינא לכתחלה בודאי צריך להקנות בקנין גמור ומוסכם לכו"ע דהיינו בכסף ובמשיכה ביחד מאחר שנוגע באיסור דאורייתא דכל יראה ועכ"פ במשיכה בלבד דיוצא בזה ג"כ עכ"פ לרוב הפוסקים אבל בדיעבד אף אם לא מכר אלא בכסף בלבד או שמכר באחד משארי קנינים שהזכרנו ועבר עליו הפסח מותר דמאחר דחמץ לאחר הפסח אינו אסור אלא מקנסא דרבנן ועוד כיון דחמץ לאחר זמן איסורו בלא"ה אינו ברשותו אלא שעשה הכתוב כאלו היה ברשותו לעבור עליו בקנין כל דהו סגי דעכ"פ מגלי דעתיה דלא ניחא ליה ואפקיה מרשותו. ובמקום שא"א להקנות במשיכה כגון שהחמץ מרובה או שהוא בדרך יבואר לקמיה: